

Hai mươi hai tháng kể từ khi cuộc khủng hoảng kinh tế tài chính châu Á bắt đầu, đâu là hiện trạng cũng như tương lai của châu Á? Đâu là chức năng của ADB? Quan hệ giữa các nước châu Á và ADB, nói cách khác chính sách tín dụng của ADB, sẽ như thế nào?...trên đây là những vấn đề đặt ra trong hội nghị thường niên lần thứ 32 của Ngân hàng phát triển châu Á (ADB) vừa nhóm tại Manila vào cuối tháng 4 với sự tham dự của đại diện 41 nước châu Á - Thái Bình Dương và 16 nước phương Tây.

I. NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA Ở HỘI NGHỊ ADB

1. Châu Á phải tiếp tục cải cách lĩnh vực ngân hàng

Trong một seminar mở màn, William Seidman, cựu chủ tịch một tập đoàn tài chính Mỹ, tập đoàn US Resolution Trust Corporation - tập đoàn này đã từng đóng vai trò tài trợ cho cuộc cải tổ lĩnh vực ngân hàng Mỹ sau cuộc khủng hoảng các cơ sở tín dụng Mỹ cách đây 10 năm - đã đưa ra tuyên bố: "sự phục hồi kinh tế sẽ không thể nào là mạnh mẽ nếu như lãnh đạo các nước châu Á không thực sự cải tổ lĩnh vực ngân hàng của mình. Cách đây 10 năm, cuộc khủng hoảng ở Mỹ đã gây tổn kém 500 tỷ đô la, trong khi đó cuộc khủng hoảng hiện nay tại châu Á, tuy cũng ở con số thất thoát đó, song lại phức tạp hơn, do lẽ liên hệ đến nhiều nền kinh tế có quy mô khác nhau. Nhất thiết cần phải có một quyết tâm chính trị nhằm xác định những lĩnh vực nào cần phải chia sẻ những chi phí cần thiết cho việc bồi hoàn những khoản nợ khó đòi".

2. Phải tăng lãi suất của ADB đồng thời siết chặt những điều kiện cho vay

Nguồn vốn của ADB cho đến cuối tài khóa 1997 - 1998 là 48,5 tỷ đô la, ngoài ra còn có 6,3 tỷ đô la thuộc vốn của ADF (Quỹ đầu tư Châu Á) một quỹ cho vay theo lãi suất ân huệ đáo hạn trong vòng 40 năm dành riêng cho các nước

CHÂU Á VÀ NGÂN HÀNG PHÁT TRIỂN CHÂU Á

DANH ĐỨC

nghèo nhất châu Á, trong đó có VN. Như mọi ngân hàng khác ADB cũng phải kết toán doanh số của mình. Theo John Lintjer, Phó chủ tịch ADB đặc trách kinh doanh, lợi nhuận của ADB đang suy giảm do đó cần tăng lãi suất cho vay của ADB lên - lãi suất hiện hành của ADB là 6,38% cho các khoản cho vay bằng USD và 5,84% cho các khoản cho vay bằng các ngoại tệ khác đồng thời hạn chế những rủi ro khi cho vay để cân bằng thu chi.

Đề xuất của Phó chủ tịch ADB John Lintjer (người Hà Lan) được trưởng phái đoàn Mỹ Edwin Truman bên vực "nguồn vốn của ADB nay quá hạn hẹp để có thể cấp

cho những nước không tuân thủ những quy định căn bản về quản lý vốn. Việc tiếp tục giúp đỡ những nước từ chối cải cách kinh tế một cách căn bản, đã và sẽ không những không phục vụ mà còn gây phương hại cho các mục tiêu kinh tế của chúng ta". Trưởng phái đoàn Đức Uschi Eid cũng lên tiếng đồng tình với đề xuất nâng lãi suất đến một mức thích hợp hơn đồng thời nhấn mạnh rằng "các nguồn vốn phải được cung ứng theo những tiêu chuẩn rõ rệt cho những nước nào có được những tiến bộ hiển hiện".

Những đề xuất của Phó chủ tịch ADB John Lintjer đã gặp phải sự phản đối của rất nhiều nước, trong đó có cả Trung

Quốc. Bộ trưởng tài chính Trung Quốc, Xiang Huai Cheng, cho rằng đây là "những biện pháp tồi tệ và cực kỳ bất công". Ông cũng nêu ý kiến đồng tình với đề xuất nâng vốn của ADB và huy động vốn thêm nữa cho ADB cho những nước nghèo châu Á.

3. Nên tập trung cho vay dài hạn

Một số ý kiến từ các phái đoàn Mỹ, Đức, Ý khuyến cáo ADB nên tập trung vào các khoản cho vay dài hạn nhằm mục đích giảm khó nghèo và nâng mức sống thay vì cho vay ngắn hạn hoặc chỉ khẩn cấp quá nhiều (từ năm 1997 đến nay đã là 6,6 tỷ USD) cho việc giải quyết cuộc khủng hoảng ở Hàn Quốc, Thái Lan và Indonesia, tổng cộng lên đến 43% tổng vốn cho vay, và đây lại là những khoản vay với lãi suất ưu đãi. Một thành viên quan trọng của phái đoàn Ý, Augusto Zodda, nhắc rằng ADB đừng quên nhiệm vụ tiên khởi của mình là thúc đẩy phát triển, giảm nghèo và hỗ trợ việc phát triển con người trong khu vực. Ông nhấn mạnh: "Những khối lượng cho vay khẩn cấp và chủ yếu dựa trên những thời thúc chính trị sẽ đe dọa đến nguồn vốn của ADB".

4. Tái huy động vốn cho Quỹ phát triển châu Á ADF

Nguồn vốn của Quỹ phát triển châu Á, vốn dành các khoản tính dụng ưu đãi và đáo hạn trong 40 năm cho các nước nghèo nhất, vào năm 1997, tức vào đầu chu kỳ cho vay (mỗi chu kỳ kéo dài 4 năm) là 6,3 tỷ USD, nay đang cạn chỉ còn vào khoảng 2 tỷ USD, e rằng không đủ cho đến khi chu kỳ huy động vốn mới sẽ bắt đầu vào năm 2001. Quỹ này thể hiện một trong những mục tiêu ban đầu của ADB là xóa nghèo đói tại những nước nghèo nhất.

5. Các kết luận của Chủ tịch ADB Tadao Chino

Trong cuộc họp báo bế mạc, Chủ tịch ADB Tadao Chino cho biết ADB vẫn tiếp tục nhắm vào mục tiêu là giúp đỡ các nước đang phát triển tại châu Á: "Các

thống đốc ngân hàng trung ương nên ghi nhớ rằng ADB vẫn tiếp tục nhiệm vụ chủ yếu của mình là cung cấp tín dụng dài hạn và hỗ trợ kỹ thuật, nhằm thúc đẩy và kéo dài những tiến bộ kinh tế xã hội tại các nước đang phát triển". Tuyên bố này nhằm trả lời cho những trách cứ cho rằng ADB đã quá chú trọng đến việc cứu giúp ba nước gặp khủng hoảng nhất là Indonesia, Hàn Quốc và Thái Lan. Ông giải thích do lẽ cuộc khủng hoảng vượt quá sức của IMF nên ADB phải tham gia tiếp sức. Tuy nhiên, ông cũng cho biết sẽ tiếp thu những ý kiến trách cứ ADB đã dành cho các nước và nêu trên những lỗi suất ưu đãi bằng cách từ nay sẽ xem xét lại lãi suất trong các trường hợp này. Về việc tái gây vốn cho Quỹ phát triển châu Á ADF, ông cũng cho biết một hội nghị đặc biệt sẽ được nhóm họp vào tháng 10 tới tại Brisbane (Úc). Đến lúc đó, vấn đề lãi suất, phân biệt giữa cho vay khẩn cấp và cho vay phát triển dài hạn sẽ được giải quyết.

II. NHỮNG Ý KIẾN BÊN LỀ HỘI NGHỊ

1. Quỹ Miyazawa dành cho các nước gặp khủng hoảng

Quỹ Miyazawa là quỹ được thành lập vào năm ngoái, mang tên của đương kim bộ trưởng tài chính Nhật, nhằm hỗ trợ những nước gặp khủng hoảng tài chính nặng nề vào lúc đó là Indonesia, Malaysia, Hàn Quốc, Philippines và Thái Lan. Có 17 tỷ USD đã được tháo khoán cho bốn nước vừa kể. Nay với việc VN được cứu xét vào trong danh sách này, phần nửa các nước ASEAN đã trở thành đối tượng của quỹ Miyazawa. Một mục tiêu của khác của quỹ Miyazawa là quảng bá việc lưu hành đồng yen, do lẽ mọi tháo khoán từ quỹ này đều bằng đồng yen, cho dù có tính bằng USD.

2. Một cơ cấu cảnh báo tập thể của ASEAN

Trong một seminar bên lề hội nghị, các nước ASEAN đã giới thiệu hoạt động của cơ cấu cảnh báo

tập thể của mình, được thành lập từ đầu năm nay, đặt trụ sở tại Jakarta và hoạt động trên kinh phí của ADB. Cơ cấu này có nhiệm vụ phát hiện những dấu hiệu có khả năng đe dọa diễn biến kinh tế của khu vực và báo cáo định kỳ cho các bộ trưởng tài chính ASEAN qua 5 kỳ họp hàng năm của các bộ trưởng, hầu giúp các nước ASEAN có ngay những phương thức đối phó một khi xuất hiện các khủng hoảng mới. Vấn đề đặt ra, theo phụ tá TTK ASEAN Suthad Setboonsarng, là một số nước trong ASEAN vẫn e ngại công khai hóa các dữ kiện kinh tế của mình cho dù ASEAN vẫn tuân thủ nguyên tắc không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau.

III. VÀI SUY NGHĨ TỪ HỘI NGHỊ ADB

NHƯ đã nêu trên, cải tổ lĩnh vực ngân hàng đã là một trong những vấn đề được quan tâm nhiều ở hội nghị ADB. Cải tổ lĩnh vực ngân hàng là một biện pháp không chỉ để chữa cháy mà còn là một mục tiêu nhất thiết phải hướng đến, nếu không nói là phải đạt đến. Càng "lạc hậu", càng thiếu tính công khai, càng dễ sa đà trong các khoản cho vay mà sự bất trắc đã được báo trước, nếu không muốn nói là xuất phát từ một sự đồng lõa nào đó giữa người cho vay và người đi vay. Thực tế khách tận Nhật Bản, Hàn Quốc, Thái Lan, Indonesia... cho đến VN đã chứng minh cho điều đó. Sự "lạc hậu" không chỉ đơn thuần về mặt nghiệp vụ ngân hàng mà còn trong cả ý thức và tập quán chính trị chừng nào mà tính công khai chưa trở thành một nếp sinh hoạt thông thường. Những trường hợp khách tận đã thấy, mà phần lớn từ những vụ cho vay không rõ ràng, xuất phát từ những mối quan hệ giữa những người có chức quyền (chính trị) với những người đi vay và cả những người cho vay (ngân hàng), vừa cho thấy sự thiếu vắng tính công khai đó cùng các hậu quả của nó, vừa cho thấy sự lạm quyền của một

số người có chức quyền khi can dự vào những quyết định cho vay của các ngân hàng cùng các tác động của nó. Một sự lạm quyền có khi xuất phát từ tham nhũng, có khi xuất phát từ tình cảm riêng tư, có khi đơn thuần vì sự thiếu hiểu biết về những kiến thức kinh tế, dẫn đến việc bất chấp những nguyên tắc phân tích rủi ro các dự án.

Tất nhiên, cải tổ lĩnh vực ngân hàng phải là một mục tiêu phải đạt được. Trong thực tế việc cải tổ lĩnh vực ngân hàng nói riêng và cải tổ cơ cấu kinh tế nói chung, theo như các khuyến cáo của IMF và WB, đã cho thấy những tác động về mặt xã hội vì lẽ không chỉ cải tổ ngân hàng mà còn phải cải tổ cơ cấu kinh tế trên cơ sở xóa sổ, sáp nhập những cơ sở kinh tế thua lỗ, đặc biệt là những cơ sở thuộc lĩnh vực công, nói cách khác là cổ phần hóa các cơ sở quốc doanh.

Vấn đề thứ hai là vấn đề vay vốn ADB. Việc VN nay được xem xét vào trong số những nước đối tượng của quỹ Miyazawa là một yếu tố mới trong điều kiện nguồn vốn từ bên ngoài đang là rất hạn hẹp như theo lời Bộ trưởng tài chính Nguyễn Sinh Hùng phát biểu tại Quốc hội: "Đầu tư nước ngoài trực tiếp (FDI), chỉ vào khoảng 600 triệu USD (so với năm ngoái là 1,8 tỷ USD), viện

trợ ODA rất hạn chế, vòng đàm phán mới đây với IMF và WB không đem lại kết quả vì điều kiện của các nhà tài trợ ta không thể chấp nhận được. Hy vọng có thể vay thêm 300 triệu USD từ quỹ Miyazawa nhưng đàm phán chưa kết thúc, trong khi đó nợ tới hạn sắp phải trả nước ngoài lên đến 830 triệu USD" (Thanh Niên 7.5.1999). Vay được vốn, huy động được đầu tư nước ngoài đã là khó, nhưng giữ được vốn, giữ được nhà đầu tư lại càng khó hơn. Vụ án Minh Phụng - Epcó đang xét xử là một thí dụ cho thấy giữ được vốn như thế nào. Theo kết luận điều tra, qua vụ Minh Phụng ba ngân hàng Eximbank, ICBV - HCM, VCB - HCM, đã bị chiếm đoạt đến ba ngàn tỷ đồng và trên 5 triệu USD, quy ra thời giá các năm 93, 95 tổng cộng khoảng 270 triệu USD, vụ Epcó "nhẹ" hơn cũng gây thất thoát ba ngân hàng kể trên 257,5 tỷ đồng và 28 triệu USD, quy ra tổng cộng khoảng 53 triệu USD. Cộng cả hai vụ lên đến khoảng trên 320 triệu USD tức còn nhiều hơn con số dự trù vay được từ quỹ Miyazawa. Và đây không phải là những vụ thất thoát đầu tiên và cuối cùng. Nhìn lại những con số đó để thấy nhu cầu cải tổ (ngân hàng, cơ cấu sản xuất...) không chỉ ở trên bề nổi ■

THÔNG BÁO

Ban biên tập Tạp chí *Phát triển Kinh tế* kính mời bạn đọc tham gia viết bài và mua tạp chí quý III/1999 theo các chủ đề sau:

- Tháng 7.1999: Giải pháp tìm thị trường tiêu thụ cho sản phẩm nông nghiệp.
- Tháng 8.1999: Kích cầu nhằm tăng trưởng và phát triển kinh tế.
- Tháng 9.1999: Đẩy mạnh, mở rộng thị trường cho xuất khẩu hàng hóa

PTKT